ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 15ης Ιουλίου 1964*

Στην υπόθεση 100/63,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του προεδρεύοντος του Centrale Raad van Beroep (ολλανδικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού επί υποθέσεων κοινωνικής ασφαλίσεως) προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με την οποία ζητείται, κατ' εφαρμογή Διατάξεως του παραπέμποντος δικαστηρίου της 30ής Οκτωβρίου 1963, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του μεταξύ

J. G. van der Veen, χήρας J. Kalsbeek, κατοίκου Overdinkel, δήμου Losser (Κάτω Χώρες),

εφεσείουσας,

και

Bestuur der Sociale Verzekeringsbank, Άμστερνταμ,

εφεσιβλήτου,

και σ' εννέα άλλες υποθέσεις,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινούμενων εργαζομένων (Ρ.Β. της 16ης Δεκεμβρίου 1958, σ. 561 επ.),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους A. M. Donner, πρόεδρο, Ch. L. Hammes και A. Trabucchi, προέδρους τμήματος, L. Delvaux, R. Rossi, R. Lecourt και W. Strauss (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Lagrange
γραμματέας: A. van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

Το Δικαστήριο επελήφθη αιτήσεως ερμηνείας βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, την οποία του διαβίβασε το Centrale Raad van Beroep.

Η αίτηση αυτή αφορά κατ' ουσίαν το ζήτημα, αν ορισμένες διατάξεις κοινοτικού κανονισμού εφαρμόζονται σε συγκεκριμένο ολλανδικό νόμο, τον «Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW)».

Σύμφωνα με το προαναφερθέν άρθρο 177, το Δικαστήριο, κρίνοντας επί προδικαστικού ερωτήματος, έχει μόνο την εξουσία να αποφαίνεται περί της ερμηνείας της Συνθήκης και των πράξεων που εκδίδουν το όργανα της Κοινότητας, αλλά δεν μπορεί ούτε να τις εφαρμόζει σε συγκεκριμένη υπόθεση ούτε να κρίνει μέσω του άρθρου αυτού περί της νομιμότητας μέτρου εθνικού χαρακτήρα.

Μόνον υπό την επιφύλαξη αυτή το Δικαστήριο μπορεί να δεχτεί τα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν στην παρούσα υπόθεση.

I — *Επί του πρώτου ερωτήματος*

Με το ερώτημα αυτό το προαναφερθέν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει αν τα άρθρα 1 (b), 2 (1) εισαγωγική φράση και (d) και 3 του κανονισμού 3 πρέπει να ερμηνευτούν «υπό την έννοια ότι οι νομοθεσίες που αναφέρει περιλαμβάνουν και τον "Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW)" παρ' όλο που ο νόμος αυτός, που θεσπίστηκε μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού, δεν υπήρξε αντικείμενο κοινοποιήσεως, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 3».

1) Από τα στοιχεία που παρέσχε το Centrale Raad van Beroep προκύπτει ότι ο AWW προβλέπει ασφάλιση κατά πρόωρου θανάτου με παροχές στους επιζώντες. Πρέπει επομένως να εξεταστεί αν η ολλανδική νομοθεσία που έχει τέτοιο αντικείμενο εμπίπτει στο πλαίσιο των προαναφερθεισών διατάξεων.

Κατά την εισαγωγική φράση του άρθρου 2(1) και (d) του κανονισμού 3, ο κανονισμός αυτός «εφαρμόζεται σε όλες τις νομοθεσίες που αφορούν(...) *παροχές επιζώντων,* πλην των παροχών που χορηγούνται σε περιπτώσεις εργατικών ατυχημάτων ή επαγγελματικών νόσων».

Το παράρτημα Β, υπό τον τίτλο «νομοθεσίες στις οποίες εφαρμόζεται ο κανονισμός», αναφέρει, υπό στοιχείο (e) του τμήματος που αναφέρεται στις Κάτω Χώρες, την «ασφάλιση κατά πρόωρου θανάτου, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων».

Ο κανονισμός πρέπει επομένως να εφαρμόζεται σε κάθε ολλανδική νομοθεσία που προβλέπει ασφάλιση κατά πρόωρου θανάτου με παροχές στους επιζώντες.

2) Η εφαρμογή του κανονισμού 3 σε συγκεκριμένη νομοθεσία δεν αποκλείεται για μόνο τον λόγο ότι η τελευταία, έχοντας αρχίσει να ισχύει μετά τον προαναφερθέντα κανονισμό, δεν έχει κοινοποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 3(2) του κανονισμού.

Πράγματι, το άρθρο πρώτο, (b), του κανονισμού ορίζει ότι όταν χρησιμοποιείται ο όρος «νομοθεσία», νοούνται οι «υφιστάμενοι και μέλλοντες» νόμοι, κανονισμοί κ.λπ. κάθε κράτους μέλους.

Η διάταξη αυτή θα στερούνταν του περιεχομένου της αν επιτρεπόταν σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίζει αυθαίρετα για το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 3 με το να μην προβαίνει στην παραπάνω κοινοποίηση.

Εξάλλου, κατά το άρθρο 3 (2) του κανονισμού, η υποχρέωση κοινοποιήσεως δεν υπάρχει παρά μόνο στην περίπτωση που η θέσπιση νέας νομοθεσίας καθιστά αναγκαία μια «τροποποίηση» του παραρτήματος Β.

Δεν πρόκειται περί αυτού όταν η νομοθεσία αυτή εμπίπτει σε μια από τις κατηγορίες που προβλέπονται στο προαναφερθέν παράρτημα.

Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep είναι καταφατική.

II — *Επί του δευτέρου ερωτήματος*

Το δεύτερο ερώτημα του Centrale Raad van Beroep αφορά το ζήτημα, αν «η εισαγωγική φράση του άρθρου 28 (1) και (b) του κανονισμού(...) εφαρμόζεται για να καθοριστεί το ποσό της συντάξεως χηρείας που χορηγείται σύμφωνα με τον AWW, ακόμα κι αν δεν πρόκειται για την κτήση, διατήρηση ή ανάκτηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής» που αφορά το άρθρο 27 (1) του κανονισμού, και παρ' όλο που κατά τις κανονιστικές ρυθμίσεις που προβλέπει ο AWW το ποσό της συντάξεως δεν εξαρτάται από τη διάρκεια της ασφαλίσεως».

1) Από την εισαγωγική φράση του άρθρου 28 (1) προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου αυτού υπόκεινται στις προϋποθέσεις του άρθρου 27.

Οι κανονισμοί περί κοινωνικής ασφαλίσεως έχουν ως έρεισμα, πλαίσιο και όριο τα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης, που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

Κατά το άρθρο 51, οι κανονισμοί αυτοί πρέπει «να εξασφαλίζουν» στους διακινούμενους εργαζομένους «το συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες, για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής, όπως και για τον υπολογισμό του ύψους αυτών».

Ο σκοπός αυτής της διατάξεως είναι να επιτρέψει στον διακινούμενο εργαζόμενο να αποκτήσει το δικαίωμα προς λήψη παροχής με τον συνυπολογισμό των περιόδων εργασίας που συμπλήρωσε σε διάφορα κράτη μέλη.

Εφόσον συντρέχει αυτή η προϋπόθεση, ο υπολογισμός των παροχών πρέπει να γίνεται επί τη βάσει όλων των περιόδων.

Τα άρθρα 27 και 28 του κανονισμού 3 ανταποκρίνονται στον σκοπό αυτό.

Επομένως, τα άρθρα αυτά αλληλοσυμπληρώνονται, στηρίζονται στην ίδια προϋπόθεση και πρέπει να εφαρμόζονται συγχρόνως.

Αν έπρεπε το άρθρο 28 να εφαρμόζεται χωριστά από το άρθρο 27, θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να συνεπάγεται μείωση των δικαιωμάτων των διακινούμενων εργαζομένων, οι οποίοι θα διέτρεχαν τον κίνδυνο να λάβουν, μέσω των υπολογισμών του άρθρου 28, παροχές κατώτερες του συνόλου των παροχών που θα δικαιούνταν χωρίς εφαρμογή των προαναφερθέντων κανονισμών δυνάμει της νομοθεσίας καθενός από τα κράτη μέλη.

Ο σκοπός των άρθρων 48 έως 51 της Συνθήκης δεν θα επιτυγχανόταν, αλλά θα αγνοούνταν αν ο εργαζόμενος έπρεπε, για να κάνει χρήση της ελεύθερης κυκλοφορίας που του εξασφαλίζεται, να υποστεί απώλεια των ήδη κεκτημένων σε ένα από τα κράτη μέλη δικαιωμάτων, χωρίς αντικατάστασή τους από παροχές τουλάχιστον ισοδύναμες.

Αν και, στο πλαίσιο του άρθρου 100, τα κράτη έχουν τη δυνατότητα, προσεγγίζοντας τις νομοθεσίες τους μεταξύ τους, να τις τροποποιούν ριζικά υπό τις εγγυήσεις της Συνθήκης και του εθνικού τους δικαίου, το άρθρο 51 δεν μπορεί, ωστόσο, να επιτρέπει στους κανονισμούς να αγνοούν τους καθορισμένους στόχους που αποσκοπούν να διευκολύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, οι οποίοι θα ήταν ασυμβίβαστοι προς ενδεχόμενη μείωση των δικαιωμάτων τους.

Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται επομένως το συμπέρασμα ότι το άρθρο 28 (1) στην εισαγωγική του φράση και (b) εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 51 της Συνθήκης, μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 27, δηλαδή εάν πρόκειται για την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής.

2) Το Centrale Raad van Beroep ανακινεί στη συνέχεια το πρόβλημα, αν το άρθρο 28 εφαρμόζεται σε νομοθεσίες που δεν εξαρτούν το ποσό της συντάξεως από τη διάρκεια της ασφαλίσεως.

Μετά την απόφαση του Centrale Raad van Beroep εκδόθηκε ο κανονισμός 130/63/ΕΟΚ του Συμβουλίου «περί τροποποιήσεως ορισμένων παραρτημάτων του κανονισμού 3 και του κανονισμού 4» (ΡΒ της 28ης Δεκεμβρίου 1963, σ. 2996 επ.).

Ο κανονισμός αυτός έχει ως σκοπό να καλύψει κενά του κανονισμού 3.

Με το άρθρο 7 τροποποιεί το παράρτημα G του κανονισμού αυτού, που αφορά την ολλανδική νομοθεσία.

Ορίζει ότι για την εφαρμογή των άρθρων 27 και 28 του κανονισμού 3, οι αρμόδιοι φορείς «θα λάβουν υπόψη» τους νέους κανόνες που εκδόθηκαν για το μέλλον.

Ο κανονισμός 130 πρέπει να εφαρμόζεται από της δημοσιεύσεώς του.

Εν τούτοις, το άρθρο 7, παράγραφος 2, ορίζει ότι οι τροποποιήσεις που επιφέρει το άρθρο αυτό στο παράρτημα G του κανονισμού 3 ισχύουν από 1ης Ιανουαρίου 1959.

Ένας τέτοιος αναδρομικός χαρακτήρας δεν μπορεί ωστόσο να θίξει κατά τίποτα τα πρόσωπα των οποίων το δικαίωμα προς λήψη παροχής γεννήθηκε προ της δημοσιεύσεως του κανονισμού 130.

Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει ότι το άρθρο 28(1) εισαγωγική φράση και (b) εφαρμόζεται εξίσου σε νομοθεσίες που δεν εξαρτούν το ποσό των παροχών από τη διάρκεια της ασφαλίσεως.

3) Επομένως, το άρθρο 28 (1) εισαγωγική φράση και (b) δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στο μέτρο που η εφαρμογή αυτή εξασφαλίζει στους ενδιαφερομένους παροχές τουλάχιστον ισοδύναμες προς αυτές που θα ελάμβαναν δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας στην οποία υπάγονται, θεωρουμένης ανεξάρτητα από τον κανονισμό 32.

III — *Επί του τρίτου ερωτήματος*

Το τρίτο ερώτημα, που τέθηκε για την περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, αφορά το ζήτημα, εάν, «όταν πρόκειται για σύνταξη χηρείας

που χορηγείται δυνάμει του AWW, οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί δυνάμει του ολλανδικού νόμου περί αναπηρίας μπορούν(...) να θεωρηθούν ως περίοδοι ασφαλίσεως για την εφαρμογή του άρθρου 28 (1) (b) του κανονισμού 3».

Κατά το σαφές γράμμα του προαναφερθέντος άρθρου 7,b, του κανονισμού 130, οι εν λόγω περίοδοι όχι μόνο μπορούν, αλλά πρέπει να εξομοιώνονται προς τις περιόδους που συμπληρώθηκαν κατ' εφαρμογή της ολλανδικής νομοθεσίας περί γενικής ασφαλίσεως χηρών και ορφανών.

Εν τούτοις, η ερμηνεία αυτή προϋποθέτει ότι η προαναφερθείσα εξομοίωση δεν θίγει κατά τίποτε τα πρόσωπα των οποίων το δικαίωμα προς λήψη παροχής γεννήθηκε προς της δημοσιεύσεως του κανονισμού 130.

VI — *Επί του τετάρτου ερωτήματος*

Με το ερώτημα αυτό, το Centrale Raad van Beroep ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει αν το άρθρο 28 (1) (g) του κανονισμού 3, χρησιμοποιώντας τους όρους «παροχές ήδη εκκαθαρισμένες», αφορά αποκλειστικά τις παροχές τις ήδη εκκαθαρισμένες «την 1η Ιανουαρίου 1959, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του Κανονισμού».

Η εν λόγω διάταξη συνδέεται προς τις «περιπτώσεις στις οποίες αναφέρονται τα εδάφια (e) και (f) της παρούσας παραγράφου».

Τα προαναφερθέντα εδάφια (e) και (f) υποδεικνύουν τη μέθοδο που πρέπει να ακολουθείται για τον προσδιορισμό του ποσού των παροχών, στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δεν συγκεντρώνει, «σε δεδομένη στιγμή», τις προϋποθέσεις που απαιτούν όλες οι εφαρμοζόμενες σ' αυτόν νομοθεσίες.

Το εδάφιο (g) ορίζει ότι «κατά το μέτρο που» οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις πληρούνται μεταγενέστερα, οι «ήδη εκκαθαρισμένες παροχές» θα αναθεωρούνται.

Από το σύνολο των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι ως «παροχές ήδη εκκαθαρισμένες» πρέπει να νοηθεί η εκκαθάριση που πραγματοποιείται κατ' εφαρμογή των εδαφίων (e) και (f).

Μιά τέτοια εκκαθάριση δεν μπορεί πράγματι να γίνει παρά μόνο μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 3, ιδίως δε των προαναφερθέντων εδαφίων (e) και (f) που έχουν διαρκή εφαρμογή, όπως εξάλλου μαρτυρεί σχετικά η φράση «σε δεδομένη στιγμή» που μνημονεύεται παραπάνω.

Επομένως, οι διατάξεις του άρθρου 28 πρέπει κι αυτές να έχουν διαρκή εφαρμογή.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις της Επιτροπής της ΕΟΚ, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 48 έως 51 και 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τον κανονισμό 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (ΡΒ της 16ης Δεκεμβρίου 1958, σ. 561 επ.) και τον κανονισμό 130 του Συμβουλίου (ΡΒ της 28ης Δεκεμβρίου 1963, σ. 2996 επ.), καθώς και τον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

κρίνοντας επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep με απόφασή του της 30ής Οκτωβρίου 1963,

αποφαίνεται:

1) Ο όρος «νομοθεσία», τον οποίο χρησιμοποιούν τα άρθρα 1(b) και 2 (1) στην εισαγωγική τους φράση και (d), 3, του κανονισμού 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινούμενων εργαζομένων (ΡΒ της 16ης Δεκεμβρίου 1958, σ. 561 επ.) περιλαμβάνει επίσης την εθνική νομοθεσία που προβλέπει ασφάλιση κατά πρόωρου θανάτου με παροχές στους επιζώντες, ακόμα κι αν η νομοθεσία αυτή άρχισε να ισχύει μετά τον κανονισμό 3 και αν δεν έχει κοινοποιηθεί.

2) α) Το άρθρο 28 του προαναφερθέντος κανονισμού δεν εφαρμόζεται παρά μόνον εάν πρόκειται για την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής, που προβλέπει το άρθρο 27.

β) Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται σε νομοθεσίες που δεν εξαρτούν το ποσό των παροχών από τη διάρκεια της ασφαλίσεως.

γ) Οι διατάξεις αυτές δεν εφαρμόζονται παρά μόνο στο μέτρο που οι κανονισμοί επιτρέπουν να εξασφαλίζονται στους ενδιαφερομένους παροχές τουλάχιστον ισοδύναμες προς το σύνολο αυτών που θα ελάμβαναν σε κάθε χώρα δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας στην οποία υπάγονται, θεωρουμένης ανεξάρτητα από τους κανονισμούς 3 και 130 του Συμβουλίου της ΕΟΚ.

3) Εφόσον, στο πλαίσιο των άρθρων 27 και 28 του κανονισμού 3, πρόκειται για σύνταξη χηρείας που χορηγείται δυνάμει της ολλανδικής νομοθεσίας περί γενικής ασφαλίσεως χηρών και ορφανών, οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν επί τη βάσει του ολλανδικού νόμου περί αναπηρίας πρέπει να εξομοιώνονται προς τις περιόδους που συμπληρώθηκαν κατ' εφαρμογή της προαναφερθείσης νομοθεσίας.

4) Η έκφραση «παροχές ήδη εκκαθαρισμένες», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 28(1) (g) του κανονισμού 3, αφορά όλες τις εκκαθαρισμένες κατ' εφαρμογή των εδαφίων (e) και (f) του προαναφερθέντος άρθρου 28(1) παροχές, όποια κι αν είναι η ημερομηνία της εκκαθαρίσεως αυτής.

Κρίθηκε στο Λουξεμβούργο στις 15 Ιουλίου 1964.

Donner Hammes Trabucchi

Delvaux Rossi Lecourt Strauss

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο, στις 15 Ιουλίου 1964.

Ο Γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
A. M. Donner